

**MULKKA QARSHI QARATILGAN JINOYATLARNI OLDINI
OLISH, ANIQLASH VA FOSH ETISH**

O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi

3-o'quv

kursi 301- guruh kursanti

Umarov Sirojiddin Sag'dulla o'g'li

Kirish:

Jamiyat barqarorligi, fuqarolarning huquqlari va erkinliklarini ta'minlash davlatning eng muhim vazifalaridan biridir. Ayniqsa, shaxsning mulk huquqi — konstitutsiyaviy asosda mustahkamlangan muqaddas huquqlardan biri bo'lib, unga qaratilgan tajovuzlar davlat va jamiyat tomonidan qat'iy ravishda bartaraf etilishi zarur. Mulkka qarshi jinoyatlar insonlarning iqtisodiy va ijtimoiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, ishonch muhitini yemiradi va ijtimoiy beqarorlikka sabab bo'ladi. Shu sababli, ushbu turdagi jinoyatlarni oldini olish, ularni aniqlash va fosh etish masalalari bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mulkka qarshi jinoyatlar tushunchasi va turlari

Mulkka qarshi jinoyatlar Jinoyat kodeksining alohida bobida nazarda tutilgan bo'lib, asosan boshqalarning mol-mulkini noqonuniy ravishda egallab olish, foydalanish yoki yo'q qilishni o'z ichiga oladi. Ular quyidagi asosiy turlarga bo'linadi:

- O'g'irlik (JK 169-modda)
- Talonchilik (JK 166-modda)
- Bosqinchilik (JK 164-modda)
- Firibgarlik (JK 168-modda)
- Talashuv (reket) va tahdid bilan mulkni tortib olish
- Yondirish, buzish yoki mulkni qasddan yo'q qilish

Bu jinoyatlar har xil usullarda amalga oshirilishi mumkin: yashirin yoki ochiqdan-ochiq, qurolli yoki aldov yo'li bilan, shaxsiy manfaat yo'lida yoki uyushgan guruh shaklida.

Mulkka qarshi jinoyatlarning sabablari va shart-sharoitlari

Mulkka qarshi jinoyatlarning yuzaga kelishiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar quyidagilardan iborat:

- Ijtimoiy-iqtisodiy omillar: ishsizlik, kambag'allik, iqtisodiy tengsizlik;
- Aholi ongining huquqiy saviyasi pastligi;
- Tarbiyaning sustligi va ma'naviy qadriyatlarning yemirilishi;
- Huquqni muhofaza qiluvchi organlarning profilaktik faoliyatidagi kamchiliklar;
- Axborot texnologiyalarining salbiy yo'nalishda qo'llanilishi (xususan, internet firibgarliklari).

Shuningdek, mulkka egalik qiluvchilarning o'z mulklarini yetarlicha himoya qilmasligi ham jinoyatchilar uchun imkoniyat yaratadi.

Jinoyatlarni oldini olishning asosiy yo'nalishlari

3.1. Huquqiy profilaktika

Huquqiy profilaktika — fuqarolarning huquqiy ongi va madaniyatini oshirish, jinoyat sodir etilishining oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar tizimidir.

3.2. Kriminologik tadqiqotlar

Hududiy jinoyat xaritalari, jinoyat tipologiyasi va xavfli guruhlar monitoringi muhim vositalardan hisoblanadi.

3.3. Texnik vositalardan foydalanish

Zamonaviy kuzatuv kameralari, signalizatsiyalar, biometrik kirish tizimlari va boshqa xavfsizlik vositalari mulkni himoya qilishning samarali usullaridan biridir.

Jinoyatlarni aniqlash va fosh etish mexanizmlari

Mulkka qarshi jinoyatlarni aniqlash va fosh etish huquqni muhofaza qiluvchi organlarning asosiy funksiyalaridan biridir. Bunda quyidagilarga alohida e'tibor qaratiladi:

- Operativ-qidiruv faoliyati
- Ekspertiza va dalillarni to'plash
- Kuzatuv tizimlari orqali nazorat
- Elektron hujjatlar va raqamli izlarni tekshirish

Shuningdek, jinoiy faoliyat bilan shug'ullanayotgan shaxslar bazasi muntazam yangilanib borilishi zarur.

Sud-amaliyoti va jinoyatlarni jazolash

Sudlar tomonidan mulkka qarshi jinoyatlarni hal qilishda jinoyatning og'irligi, yetkazilgan moddiy zarar miqdori, jinoyatchining oldingi xatti-harakatlari, jabrlanuvchiga yetkazilgan zararlarning qoplanish darajasi inobatga olinadi. Jazolashda muqobil jazolar (jamoat ishlari, shartli hukm) bilan bir qatorda, jazo muqarrarliligi tamoyiliga qat'iy amal qilinadi.

Xulosa va takliflar

Mulkka qarshi jinoyatlar jamiyat taraqqiyotiga tahdid soluvchi salbiy hodisa bo'lib, ularning oldini olish, aniqlash va fosh etish har tomonlama tizimli yondashuvni talab etadi. Quyidagi takliflar amaliyot uchun foydali bo'lishi mumkin:

1. Har bir mahallada "jinoyatlarga qarshi kurashish guruhlarini"ni tashkil etish;
2. Huquqni muhofaza qiluvchi organlar va fuqarolik jamiyati institutlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish;
3. Jinoyatlar bo'yicha ochiqlikni ta'minlovchi raqamli statistik platformalarni joriy etish;
4. O'quv yurtlarida jinoyatshunoslik asoslarini o'qitish;
5. O'g'irlik, firibgarlik va boshqa mulk jinoyatlariga nisbatan monitoring tizimlarini ishlab chiqish.